

Joseph Confavreux

”Knappast troligt att den syriska regimen återtar Aleppo inom den närmaste framtiden”

Mediapart, 3 december 2024

I efterdyningarna till de geopolitiska och militära omvälvningarna i Mellanöstern har den islamistiska rebellgruppen Hayat Tahrir al-Cham (HTC) erövrat den ekonomiskt viktiga syriska storstaden Aleppo. Vad kan detta genombrott innebära? Intervju med *Salam Kawakibi*, statsvetare av syriskt ursprung och chef för CAREP [Centre arabe de recherches et d'études politiques – Arabiska forsknings- och studiecentret] – i Paris.

Är denna framryckning tecken på en varaktig försvagning av den shiitiska axeln i regionen och av Bachar al-Assads regim, stödd av Ryssland? Vad står Hayat Tahrir al-Cham, som uppstått ur en splittring av Al-Nosra fronten och de jihadistiska grupperingar som står Al-Qaida nära?

Hur ser du på att Aleppo erövrats av rebellerna i Hayat Tahrir al-Cham? Handlar det om en direkt konsekvens av de slag Israel riktat mot Hizbollah, som fram tills nu stött regimen i Syrien, framför allt i Aleppo-regionen?

Med säkerhet har det som Hizbollah och dess iranska övervakare utsatts för i södra Libanon och Gaza försvagat det viktiga skydd som man tidigare kunde ge vissa militära grupperingar kring regimen i Syrien.

Däremot har den israeliska faktorn inget att göra med rebellgruppernas beslut att gå till attack vid frontlinjen och återta territorier berörda av Astana-överenskommelsen mellan Ryssland och Turkiet.

Aleppo är en betydelsefull plats för Iran för general Qassem Soleimani, dödad av en amerikansk drönare, hade en gång talat om att återupprätta den shiitiska regim i Aleppo som härskade där före 1000-talet.

Det finns också ett turkiskt beslut om att blunda för, rent av uppmuntra det som hänt i Aleppo och som fortsätter på andra ställen i Syrien. I varje fall det här året har turkarna försökt sig på ett närmande till regimen i Syrien utan minsta positiva reaktion av regimen i Damaskus.

Nu har turkarna sett ett tillfälle att korsa en del röda linjer utan att provocera ryssarna och genom att Iran förlorat i inflytande kom en idealisk möjlighet att stödja rebellstyrkorna och ifrågasätta de linjer som fastställdes i Astana-överenskommelsen 2019.

Dessutom har vi det faktum att regeringstrupperna – om det nu egentligen går att tala om några sådana – i själva verket består av armégrupper och utspridda miliser helt styrda av sina egna vinstintressen.

De miliserna flydde utan att avlossa ett enda skott. Ett stort antal officerare tog av sig sina uniformer och lämnade sina soldater i rebellernas händer. Ett tecken på det usla läget inom den syriska regimen militära institutioner.

På vilket sätt skiljer sig läget nu från upproret 2011?

Skillnaden är betydande. 2011 handlade det om en fredlig revolution som bibehöll den karaktären i sju-åtta månader innan en del av regeringsstyrkorna hoppade av och några civila tog till vapen på grund av våldet, förstörelsen, morden, folkomflyttningarna och den hårda repression regimen styrkor svarade för.

Den fredliga revolutionen gick över till väpnad först när tålmodet tagit slut och det inte längre fanns något hopp om att få regimen att gå med på reformer, ens ytliga sådana.

En viktig roll för att splittra de upproriska styrkorna hade också att göra med interventioner utifrån och regionala och internationella kalkyler, vilket ledde till uppkomsten av miliser vars främsta syfte inte var att störta regimen eller bekämpa tyranniet, utan i stället bara ta makten och kontrollen över Damaskus.

Idag ser vi välorganiserade och välutrustade styrkor i militär uniform och med stränga order om hur de ska bete sig mot civila av alla trosbekännelser.

Hur vill du definiera denna grupp, Hayat Tahrir al-Cham, där en del säger att brytningen med Al-Qaida 2016 var mer taktisk än ideologisk, medan andra säger att den lämnat jihadismen och salafismen bakom sig för sufism och en mer politisk islam?

Hayat Tahrir al-Cham är en radikal grupp som tillämpar de religiösa doktrinerna i dess mest strikta form. Sedan en tid finns emellertid också tecken på en grundläggande och radikal förändring av gruppens inriktning.

Ledaren för organisationen har gjort sig av med alla de nära medarbetare som varit kända för sin radikalism och sina extremistiska tendenser. Det innebär inte att man gjort sig av med sina mest strikta religiösa uppfattningar, utan att man insett att man måste spela med i det politiska spelet och därför överväga varje steg, ställningstagande, och till och med religiös framtoning, man antar eller stöder.

Många medlemmar av Hayat Tahrir al-Cham är icke religiösa syrier. Att de tillhör den gruppen beror bara på att de där får möjlighet att ta till vapen mot vad de betraktar som huvudfienden, dvs den syriska regimen.

Om en övergångsregering och en enad stad etableras med internationellt stöd kan ett stort antal medlemmar av denna grupp komma att omvandlas till en reguljär armé, helt fränkopplad all religiös ideologi och lojal enbart mot ett enda fosterland, Syrien.

Det innebär inte att det inte längre skulle finnas någon radikalism eller några extremister med planer på att påtvinga alla sina uppfattningar. Här har förståndiga politiker en roll att spela för att hindra sådana tendenser.

Dessutom inskränker sig inte rebellstyrkorna till Hayat Tahrir al-Cham. Där ingår också resterna av Fria syriska armén och olika grupperingar som inte delar den religiösa extremismen HTC förespråkar.

Hur har det sett ut i staden Idlib, som denna grupp styrt under några år?

Förutom de strikta religiösa åtgärder som invånarna i Idlib fått utstå, och som en stor del anpassat sig till, har Hayat Tahrir al-Chams sätt att förvalta staden visat sig mer lyckad, effektiv och mindre korrupt än landet i allmänhet styrs på.

Det har bl a handlat om försörjningen med livsnödvändiga varor och en relativt stabil tillgång på el och vatten i motsats till många andra regioner i Syrien, inklusive Damaskus och tidigare Aleppo.

Förvånansvärt nog har Aleppo, som inte haft elektricitet mer än en timme om dagen, på mindre än tre dagar efter rebellstyrkornas ankomst nu tillgång till flera timmars elektricitet på dagarna.

Det talas också om omorganisation av livsmedelsförsörjningen och ny övervakning av marknaderna för att avskaffa de monopol och den djupgående korruption som präglat det syriska samhället sedan Baath-partiet tog makten och framför allt sedan Hafez al-Assad blev statschef 1970.

Vet man var gruppen fått vapen ifrån?

Vapnen kommer från en rad olika håll. En del från Fria syriska armén, som HTC kort och gott delvis lagt beslag på. Det handlar också om vapen från Syriska nationella armén, utrustad av Turkiet. Och ett stort antal vapen har rebellstyrkorna nyligen kommit över i den syriska arméns

förråd efter att ha övergivits av soldater och officerare som tagit till flykten och lämnat bakom sig stridsvagnar, kanoner och ammunition.

Vad är orsaken till att regimens armé fallit ihop?

Försvagningen av armén har förvärrats under årens lopp och det har gynnat säkerhetsorganen, för regimen har sedan Hafez al-Assad tog makten aldrig litat på armén. Han tog ju själv makten i en militär statskupp mot sina kollegor och visste att officerarna utgjorde ett hot. Han satsade därför på att stärka underrättelsetjänsterna på arméns bekostnad.

Det innebär inte att det finns moderna och välutrustade militära enheter men deras uppdrag är att försvara Damaskus och presidentpalatset.

Är det tänkbar att regimen med ryskt stöd snabbt kan återta Aleppo?

Att regimen och dess bundsförvanter inom någon nära framtid skulle kunna återta Aleppo är mindre troligt. Flygattacker i blindo, oavsett om de är syriska eller ryska, har lett till tiotals döda civila i staden Aleppo.

Det avspeglar mer ilska och impulsiva reaktioner än någon militär plan i syfte att återta staden. Dessutom verkar ryssarna inte längre lika intresserade som tidigare av villkorslöst stöd till regimen.

Ryssarna har egna intressen, egna planer på förhandlingar och en egen agenda, som kanske inte fullständigt sammanfaller med den syriska regimens mål.

Vilken roll har Turkiet i det som hänt? Erdogan har kanske lust att försvaga kurderna och också Bachar al-Assads regim. Är det förenligt med en ny destabilisering av norra Syrien och en ny våg av flyktingar?

Det som händer ingår i en större plan än att bara störta de styrande i staden Aleppo. Förhandlingar pågår mellan turkar och kurder och Turkiet har också en klar vilja att få hem de flera hundratusen flyktingarna i de områden som återtagits de senaste dagarna.

Varje aktion som leder till nya flyktingströmmar är något som Turkiet ogillar, för dessa skulle inte ha något annat val än att försöka ta sig över gränsen till Turkiet.

Det verkar därmed som om Turkiet är på väg att samordna sig med ryssar, amerikaner och kanske också vissa kurdiska grupper i Syrien för en plan i större skala om att återuppbygga de erövrade områdena och där installera de syriska flyktingar som för närvarande befinner sig i Turkiet eller olika läger. Det innebär också strävan efter pragmatiska lösningar eller kompromisser med kurdiska grupper i Syrien, vars mål inte nödvändigtvis är samma som kurderna i Turkiet.

Har USA eller Israel någon indirekt roll, Israel kan ju tänkas glädja sig åt att se axeln mellan Iran och Hizbollah kluven?

Även om amerikanerna påstår sig vara överraskade över det skedda tror jag inte att Turkiet hade kunnat agera – endera genom att blunda eller ge grönt ljus för stöd åt rebellstyrkorna i norr – utan att åtminstone indirekt ha fått klartecken av Washington.

Vad beträffar Israel tror jag inte att det finns något samband mellan vad som skett i norra Syrien, även om man kan dra nytta av att försörjningslederna mellan Iran och Syrien stängs, något som för övrigt pågått i flera veckor, rent av månader.

Israel kan nå det målet med sina luftangrepp, som det syriska flygvapnet aldrig kunnat förhindra. Israeliska jaktplan tar sig in i syriskt luftrum efter behag och bombar vapenförråd, samlingspunkter och försörjningsvägar.

Israel har dock inget behov av att stödja en rörelse med en helt annan agenda. Rebellerna har för övrigt besvarat sådana påståenden genom att hissa den palestinska flaggan över citadellet i Aleppo vid sidan av landets egen.

Vad ser du för framtid för Syrien, ditt hemland? Kommer det som händer idag att leda till mer kaos eller ser du någon ljusning för ett nytt Mellanöstern?

För egen del är jag pessimist till min natur. Det Aleppo jag känner är förstört. Inte bara materiellt utan också socialt. Främst skyldig till det är regimen. Syriens framtid ligger nu i händerna på yttre aktörer, regionala eller internationella. Det förefaller som om en ny karta håller på att ritas för regionen med Syrien som en del. Men det syriska folkets förväntningar får inte glömmas bort, även om det nog mer är av utopisk karaktär.

Översättning: *Björn Erik Rosin*

Lästips – Aleppo i svenska media

[al-Assads palats i Aleppo stormat av rebeller](#) (*Expressen* 1/12 2024)

[Aleppo har fallit i rebellernas händer](#) (SVT 1/12)

[Bomberna faller: ”Rädd att det blir ett Gaza”](#) (*SvD* 2/12)

[Här är jihadisterna som har tagit över Aleppo](#) (*Aftonbladet* 3/12)

[Rädslan i Aleppo – svält hotar efter rebellernas offensiv](#) (*ETC* 3/12)

[Hårda strider norr om syriska Hama](#) (*DN* 4/12)

(en del av artiklarna ovan är låsta, bl a *ETC*)